

DELAVSKA POLITIKA

Izhaja dvakrat tedensko, in sicer vsako sredo in vsako soboto.

Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22, telefon 2326.

Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica —

Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo.

Nefrankirana pisma se vobče ne sprejemajo. — Reklamacije se ne frankirajo.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. — Malih oglasov trgovskega značaja stane beseda Din 1.—. V oglasnem delu stane petitna enostolpna vrsta Din 1.50. — Pri večjem številu objav popust. — Naročnina za Jugoslavijo znaša mesečno Din 10.—, za inozemstvo mesečno Din 15.—. Čekovni račun št. 14.335.

Štev. 45

Sreda, 3. junija 1936

Leto XI

Socialistično načrtno gospodarstvo

Že od početka krize, ki je trajala okoli sedem let, se pojavlja bolj ali manj po vseh državah nagnjenost k dirigiranemu gospodarstvu. Mnogo onih, ki priznavajo načelo, da mora voditi gospodarstvo javni vpliv, pozabljajo, da kapitalističnega gospodarstva takega kakršno je, ni mogoče urejevati brez velikih ali temeljitih izprememb.

V dolgi krizi je prišlo do ločitve dveh naziranj in sicer med pristaši, ki so za »dirigiranje gospodarstva« in pristaši, ki zastopajo idejo »načrtnega gospodarstva«.

Dirigenti se dalje vdajajo iluziji, da bi se v okviru kapitalizma gospodarstvo lahko uredilo. Načrtni gospodarji pa vedno iznova dokazujejo, da je treba v gospodarstvu izvršiti določene temeljne izpremembe, da ga bo sploh mogoče »dirigirati«. Vedno jasneje je, da je mogoče gospodarstvo po načrtu šele tedaj urediti, če se bodo veliki kreditni zavodi in temeljne industrije, ki so ključ vsega gospodarstva, nacionalizirale, to je, postanejo last naroda, državljanov.

Ko smo jugoslovanski socialisti v zadnjem volilnem boju navajali misel načrtnega gospodarstva ter zahtevali nacionalizacijo kreditnih zavodov in kartelirane industrije, so nas napadli kritiki z leve in desne, češ, da imamo »fašističen« program. Danes ne priznavajo ta program le vse socialistične, ampak tudi vse komunistične stranke po vsem svetu.

Program načrtnega gospodarstva se jako ostro razločuje od fašističnih eksperimentov v gospodarstvu ter ima tudi svoj poseben politični značaj.

Ce fašistična država v Italiji prevzame Narodno banko ter glavno industrijo podredi kontroli fašistične stranke, nima to še prav nobene zveze s pravo nacionalizacijo, osvojitvijo te industrije in bank kot last skupnosti, ki naj bi služile splošnim narodnim interesom.

Vsa gospodarstva niso enaka, ki se od zgoraj »dirigirajo«.

Velika razlika je, kdo z njimi ravna in v čigavem interesu se dirigira. Dirigirano gospodarstvo je tudi kartelno gospodarstvo, ki ga dirigira organizirana skupina kapitalistov v svojem lastnem interesu toda proti interesom delavcev in konzumentov. Dirigirano gospodarstvo je tudi fašistično, v katerega okviru diktatorični režim gospodarsko organizacijo, ki je prilagoden vojnim osvojitvenim namenom, vodi in potem svoje kontrole izjeme iz njega čimvišje davke. Socialistično in strokovno načrtno gospodarstvo nima nikakršne zveze in nikakršne podobnosti s takim diktatoričnim dirigiranjem.

Naša misel o načrtnem gospodarstvu se razločuje od navadnega dirigiranja v tem, da stremimo po nacionalizaciji gospodarstva

s ciljem, da najvažnejše gospodarske panoge iztrgamo iz oblastne sfere privatnega kapitalizma.

Od fašističnega gospodarstva se razločuje naše načrtno gospodarstvo v tem, da naj gospodarstvo široke ljudske množice upravljajo in da bodi ta uprava v interesu v državi organizirane skupnosti delovnega ljudstva. Država, ki upravlja gospodarstvo,

mora biti ljudska država, demokratska država.

Splošna glasovalna pravica, politične svoboščine in ljudski režim so temeljni elementi načrtnega gospodarstva, ki ga zagovarjamo.

Mi odklanjamo načrtno gospodarstvo brez političnih svoboščin in demokracije.

Boj za kruh in svobodo smo vedno vezali drug z drugim.

Tega oni, ki nas kritizirajo, niso mogli nikdar umeti.

Ti kritiki pravijo tudi, da smo mi, ker se izrekamo za načrtno gospodarstvo, »odstopili od marksizma«.

Socialističnonačrtna gospodarska miselnost je pa spravila socialistično gibanje iz sterilne čisto politične akcije, in prelomila s praznim govorjenjem o neki daljni bodočnosti in novem človečanstvu, ki bi utegnili pasti iz neba.

Gibanje z načrtnim gospodarstvom usposablja nas socialiste, da praktično delamo za uresničenje socializma, za odpravo in izpremembo kapitalistične monopolne posesti produkcijskih pomočkov in narodnega gospodarstva.

Načrtno gospodarstvo je pravzaprav praktično izvajanje marksističnih metod v sedanjem gospodarskem socialnem položaju.

Imamo tudi marksiste, ki pravijo, da pomeni načrtno gospodarstvo oddalitev od marksizma in povratek k utopičnemu socializmu. Sklicujejo se na to, da sta Marks in Engels vedno odklanjala izdelavo načrta, na katerem naj bi slonela bodoča družba. V tem pa ti pozabljajo, da kapitalizem pred devedesetimi leti še davno ni bil tako razvit, kakor je danes. Tudi delavsko gibanje takrat ni imelo še toliko gospodarskih izkušenj, kakor danes. Postavitev takega načrta za bodočnost in za kako novo gospodarstvo, je bila takrat res utopija. Marks je o svoji polemiki proti Proudhonu (Revščina filozofije) leta 1846. tole zapisal:

»Čimbolj zgodovinski razvoj napreduje, tembolj postaja tudi boj delavskega razreda jasnejši in zavednejši, temmanj bo treba teoretikom proletariata pri sestavi sklepov se zanašati na njih duhovno ostrino. Naloga jim bo samo, da dogodke študirajo, da bodo samo vestni tolmači in organi življenjskih pojavov.«

Marks je torej vedel, da pride čas, ko postane izprememba kapitalističnega gospodarstva življenjska potreba, v katerem postavev praktičnega

programa za to izpremembo ne bo več utopija, marveč se bo na podlagi izkušenj sama usilila. Socialistično načrtno gospodarstvo danes ne ponuja nikakršnih splošno veljavnih načrtov za ustvaritev nove družbe. — Predlaga le praktične ukrepe, ki se sami usiljujejo, kako bi prišli iz stranskega gospodarskega kaosa in gospodarske otroplosti, da s tem odpravimo nezaposlenost in družabni kaos, kamor nas je pahnil neomejeni, svobodni kapitalizem.

Socialistične stranke in delavske organizacije v raznih deželah so ustvarile vsaka za svojo deželo in gospodarstvo v deželi poseben gospodarski načrt. Ti načrti nimajo ničesar skupnega z utopičnim socializmom. Vsak načrt je mirno in premišljeno prikrojen dejanskim razmeram in gospodarstvu v deželi. Njih cilj ni, ustvaritev takega novega družabnega reda, marveč izrabljanje tistega stvarbenega materiala, ki je bil napravljen v teku kapitalističnega razvoja in ga sedaj lahko izrabimo za pospeševanje razvoja k socializmu.

Še ena važna razlika je med sedanjim socialističnim načrtnim gospodarstvom in med premaganim utopičnim socializmom. V svrhu uresničenja »načrta o ustanovitvi bodoče družbe« so utopisti apelirali pred sto leti na pametne ljudi, na človekoljube, plemiče in bogataše, da naj bedne rešijo siromaštva in osrečijo človeštvo. — Socialistično načrtno gospodarstvo pa, podprto po marksizmu, meni, da je osvoboditev ljudstva od kapitalizma le naloga delovnega ljudstva samega. Gospodarski načrt se more uresničiti le tedaj, če prevzame vodstvo izvedbe delavska množica sama.

Gibanje za načrtno gospodarstvo ima tudi v tem velik pomen, ker zbujajo interes delovnega ljudstva za gospodarske probleme ter krepi gospodarsko razumevanje delavskih organizacij. Poglobitev gospodarskega znanja in umevanja gospodarskih nalog med delavskimi množicami je največje važnosti.

Ena glavnih nalog socializma je, da iz elementov starega ustvari novo gospodarstvo in izpremeni družabni red.

To kar je pa treba izpremeniti, moramo najprej poznati. Prav tako kakor nove stavbe ne postavijo klepetarji in deklamatorji, marveč inženjerji in zidarji, tudi novega gospodarstva ne morejo postaviti ljudje, ki so zunaj življenja, marveč le poznavalci dejanskih gospodarskih razmer, le oni, ki poznajo potrebe dotičnega naroda in so tudi sicer na jasnem, kako je mogoče tem zahtevam ustreči.

Dr. Živko Topalović.

Poživitve gospodarstva še ni

Direktor mednarodnega urada dela navaja v svojem letnem poročilu, da se konjunktura, o kateri se je toliko govorilo in pisalo, pojavlja večinoma v oboroževalni industriji, dočim v drugem gospodarstvu ni bistvenega napredka. Direktor pravi, »da se približujemo vojni ali vsaj ni daleč.«

»Gospodarski napredek« torej pripravlja vojno. Razumljivo je, če se vsa

politika suče okoli fašističnega hujskanja. Da se pa javnost vara, se govori o gospodarskem napredku in prikriva pravi socialni položaj delavstva in število nezaposlenih.

Direktor mednarodnega dela pravi, da je izhod iz sedanje zagate nemogoč, dokler se ne poživi mednarodno sodelovanje in poživi mednarodni blagovni promet.

Socialisti enotni za Blumom

Odgovornost socialistične stranke, zato ni v stranki posebnih zahtev

V petek je bil odprt francoski 33. socialistični kongres v Parizu, ki naj ugotovi še pred pričetkom nove parlamentarne periode, v kateri bodo socialisti večinska stranka, glavna načela bodoče politike socialistične stranke ter da navodila vodilnim funkcionarjem, strankinim vodstvom in poslancem.

Na kongresu so bili tudi delegati delavske socialistične internacionale.

Glavna poročila so imeli Leon Blum, Vincent Auriol in glavni tajnik stranke Pavel Faure.

Kongres je trajal štiri dni. Po obširnih debatah se je kongres popolnoma zedinil na socialistični program, ki je bil že pred volitvami določen za bodočo vladno ljudske fronte. Razprave na kongresu so se tikale vseh važnejših vprašanj, notranjepolitičnih, kakor tudi mednarodnih, vojne v Afriki, Porenja, odnosov v zunanji politiki itd.

Ob koncu kongresa v ponedeljek je Leon Blum v posebni izjavi obširno ponovil smernice politike, ki jih je kongres odobril ter mu izrekel popolno zaupanje in dal svobodne roke, da vodi politiko praktično in taktično v prid naroda po svojem zrelem preudarku.

Kongres socialistične stranke je pokazal popolno zrelost francoskih socialistov, popolno razumevanje položaja in resno voljo, da vrše nalogo, ki jim jo je narod naložil.

Nasprotniki so se že zlobno veselili, da jim delavstvo pripravlja s svojimi stavkami, ki so jih napravili »komunisti« (druge opravčbe ne pozna reakcija), neprijeten položaj. Da, resnica je, da je bilo nad stotisoč delavcev v stavki, toda vse te stavke so bile do včeraj že končane z jako povoljnim uspehom tudi ob posredovanju socialističnih organizacij.

Francoski socialisti prevzemajo vladno ob popolni zavesti svoje odgovornosti. To je dokazal kongres, dokazala bo pa tudi nova vlada pod njihovim vodstvom.

Kontinuiteta belgijske socialistične stranke

Pregled števila parlamentarnih mandatorov zadnje tri periode

Pregled števila mandatov v zadnjih treh belgijskih parlamentarnih dobah najjasneje pokazuje, kako močno in stabilno je zasidrana socialistična stranka med belgijskim narodom.

Poslancev so imeli v parlamentu

	1929	1932	1936
Katoliki	76	79	63
Socialisti	70	73	70
Liberalci	28	24	23
Flam. fronta	12	8	16
Komunisti	1	3	9
Reksisti	—	—	21

Poslancev skupaj 187 187 202

V teh volitvah je bilo izvoljenih tudi 101 senator, 44 senatorjev pa se voli dne 7. junija t. l., ko se vrše volitve za pokrajinske svete.

Število mandatov se je povečalo za 15 poslancev, ker je prebivalstvo naraslo.

Kaj bo z Društvom narodov?

Kaj z mirom?

Pač ni dvoma, da je Društvu narodov potrebna reorganizacija. To poudarjajo skoraj vse države. V Društvu narodov v bodoče ne sme odločevati več volja posameznih ali več velesil, marveč le norme, pogodbe in pravice, ki zanje jamči Društvo narodov po svojem statutu in bistvu. V 16 letih je Društvo narodov marsikatero vprašanje povoljno rešilo, odreklo pa je v najkritičnejših primerih zaradi postranskih dogovorov med posameznimi velesilami in nezvestobe nekaterih članic do te ustanove. — Opravičeno je torej nezaupanje malih držav do te ustanove, ki se bolj in bolj pojavlja.

Iz nedavnih dogodkov nam je znano, da sta se Anglija in Francija izjavljali za avtoritativnost Društva narodov, dejansko sta pa, četudi ne prostovoljno, ampak zaradi drugih komplikacij, sabotirali Društvo narodov kot vrhovno mednarodno instanco.

V Franciji bo po nastopu nove vlade bistvena izprememba. Leon Blum je odločen pristaš Društva narodov in pojde na sejo dne 16. junija sam, da pojasni zunanjo politiko nove Francije.

Iz razgovora, ki sta ga imela Pavel Boncour in Titulescu (za malo antant) posnemamo, da je po mnenju obeh treba takoj razčistiti italijansko-abe-sinski spor, porensko vprašanje in vprašanje organizacije miru. Ta vprašanja se ne smejo zavlčevati.

Do takrat morajo pa jasno precizirati svoje stališče tudi velesile. — Zlasti je nejasno stališče angleške vlade.

Po teh završenih vprašanjih pa se mora čimprej reorganizirati Društvo narodov. Z reorganizacijo se mora okrepiti avtoriteta Društva narodov, članicam pa naložiti večje dolžnosti, da se prepreči nadaljnje izigravanje Društva narodov.

Razumljivo je tudi, da mora priti v Društvo narodov popolna demokracija ne le po glasovanju, ampak tudi predvsem po duhu.

Izjave obeh ministrov so politika novega francoskega režima, ki ga reakcija pri nas in drugod tako silno sovraži.

Seveda s tem še niso rešeni problemi, ki jih poudarjajo francoski socialisti. Prepričani smo pa lahko, da bo nova francoska vlada, ki bo ljudska, z vsemi silami delovala za sporazum med evropskimi narodi ter bi bil zločinec nad Evropejci in evropsko kulturo vsak, ki bi to delo hotel sabotirati moralno ali celo dejansko. Mala antanta, kolikor nam je doslej znano, bo podpirala to politiko. In tudi delavstvo bo podpiralo socialne in miroljubne težnje francoskega socialističnega delavstva.

Ali si že poravnal naročnino? Ako še ne, izpolni svojo dolžnost!

Razorožitev in diktatura

Kdor hoče mir, mora pobijati tiranijo. Vsaka posamezna oseba in vsaka skupnost, ki ima namen sodelovati pri organizaciji miru, mora delovati za padec diktature.

V današnji Evropi obstoja diktatura nekažnovana. Le prevečkrat smo videli sramotno poniževalni paradokson, da so državniki, ki so znani mirovni delavci, bili proti najizrazitejšemu in brutalnejšemu fašizmu posebno strpni in dobrohotni.

Če bi bile Zedinjene države, Anglija in Francija mussolinijev fašizem izolirale in odredile zanj »kvanteno«, bi ga že danes ne bilo več.

Boj med svobodo in diktaturo v Evropi se je vnel. Svobodne države imajo možnost, da diktatorske vlade na miroljuben način odstranijo in s tem spravijo s poti to največjo oviro miru.

Da, diktatura je sama po sebi ovira miru. Ovira je, ker napravlja vse mednarodne pogodbe iluzorne in še iz mnogih drugih vzrokov je,

ki se prepogosto navajajo in ni treba, da se mudim z njimi: ker pretirava nacionalni ponos in duši odpor v notranjosti z osvojitvami in zmagami. Da, svobodne države se morajo boriti proti diktaturam ter mirnim potom odstraniti. Konec mora biti komednega sofizma, da moramo vse vlade, ki svoj narod oficijelno zastopajo, neglede na to, kakšne so, enako spoštovati, in da nas notranje razmere kake dežele nič ne brigajo. Ta sofizem ni močnejši kakor so dejstva. Diktatura ni le notranja zadeva naroda, marveč je predvsem mednarodna zadeva, ker sama posebi pomeni nevarnost vojne ter prekrizava vse poizkuse stabilizacije miru.

Vse diktature so sovražnice svobodnih držav. Ne mislimo na to, da bi šli v vojno proti njim, toda v interesu svetovnega miru jim odrekamo sistematično vsakršno simpatijo, podporo in pomoč. V imenu miru jih izključujemo iz mednarodne skupnosti. — Léon Blum.

Demokracija Belgije

Zavriskalo je naše klerikalno in drugo časopisje, kakor nemško, avstrijsko in italijansko, ko se je pojavil v parlamentarnih volitvah belgijski fašizem reksistov, katerih voditelj je že javno povedal, da je proti parlamentarizmu in za diktaturo, ki je baje po večnih zakonih edina utemeljena. Reakcionarni listi so preplavalji javnost s tem novim uspehom fašizma, dasi 21 poslancev v parlamentu, ki je skozi in skozi demokratičen, ne pomeni mnogo, kakor je nevaren demokraciji.

Belgija je ustavna država že od leta 1831., torej nad sto let. Belgija se je od početka razvijala demokratično. Dolgo let sta bili v deželi dve stranki: klerikalna in liberalna. Kakor pripoveduje v beograjski »Politiki«² Ž. Balugdić, je belgijska demokracija tako utrjena, da ji tak pretresljaj ne more škodovati in je ne spraviti na druga pota.

Prvotno je vladala v Belgiji liberalna stranka, pozneje pa je postala močnejša klerikalna stranka, ker je bila bolj dostopna za socialne reforme, za zadružništvo, je v Belgiji danes razmeroma dobro razvito. Socialisti so se jeli pojavljati v osemdesetih letih prejšnjega stoletja ter so prav v kratkem času zajeli velik del naroda ter so po zadnjih volitvah najmočnejša stranka v parlamentu.

Belgija narodno ni enotna. Skoraj po polovici so Flamci in Valonci, prvi so republikanci in germanskega izvora, drugi so keltskega izvora, oboji streme po svoji prvotni kulturi, kar večkrat vznemirja notranjost. Toda vsa vprašanja se rešujejo demokratično, parlamentarno, ker v bistvu se pa vendar čutita oba

naroda le Belgijca, ki hočeta biti kot celota neodvisna in vladna le po svoji historični demokraciji. Problemi se rešujejo sicer počasi, toda demokratično.

Navedeni člankar torej misli, da za demokracijo v Belgiji ni nevarnosti. Belgija je bila dolgo časa proglašena kot nevtralna dežela, kar se je ponovno sklenilo s pogodbo v Stresi, po kateri garantirajo velesile za nje nedotakljivost. Nadalje so pomembne besede predsednika belgijske vlade, ki je rekel: »Mi ne maramo avtoritativne države, ki je po bistvu diktatura. Belgijci se že stoletja upravljajo sami in poznajo vsa pravila svobodnega življenja. Oni prav zato, ker sami neposredno sodelujejo v državnih poslih, razlikujejo naglo, kje se končava svoboda in kje se pričinja anarhija.«

Vse merodajne politične stranke v Belgiji, socialistična, klerikalna in liberalna so odločno demokratične. Belgija je domovina stare, najmodernejše demokracije, ki je fašistični val ne bo zajel, neglede na to, če trdi bivši rokoborec, da avtoritativna država odgovarja — večnim zakonom.

No, kaj je potem človek? Živinče, orodje? Vsaj pravite, da ima um in svobodno voljo?

Fašizem se je vendar že povsod izkazal kot jako pomanjkljiva forma države in vendar še vedno najde zagovornike. Čudno je to!

Delavstvo ga pozna, zato ga povsod pobija zaradi vojne nevarnosti in zaradi njegovega socialnega stališča napram delavstvu.

Naročajte in širite „Del. Politiko“.

Ministri potujejo

Nemški minister je povabljen na Ogrsko na lov. Od tam potuje v Jugoslavijo na letovišče. Javljen je pa tudi minister dr. Schacht. Ta pojde najprej v Bolgarijo, da se tam posvetuje s predsednikom bolgarske narodne banke. Od tam potuje preko Jugovije zopet v Nemčijo.

Doma in po svetu

20. zasedanje mednarodne konference dela v Ženevi. Na dnevnem redu zasedanja je med drugim: izbiranje delavcev, plačan dopust, skrajšanje delovnega časa (pri javnih ali od javnih korporacij subvencioniranih), v industriji železa in jekla, v premogovnikih in tekstilni industriji, zavarovanje stavbincev. V nadaljnjem se bodo obravnavala poročila mednarodnega urada dela. — Delegati iz naše države so: dr. Ivan Subotić, Dušan Jeremić, Čurčin, Bogdan Krekić; kot strokovnjaka Branko Petrović in dr. Živko Topalović in kot tajnik zastopstva Ostojić.

Mezdno gibanje beograjskega građbenega delavstva je te dni »Slovenec«² opisal tako, da mu bodo beograjski magnati za vedno hvaležni. Ta list v zadnjem času nič več ne prikriva svojega sovraštva do delavskega gibanja. Seveda, ko bo zopet v opoziciji, bo pa brenkal na druge strune.

Vendar so mednarodni. Jugoslovanski episkopat je izdal pastirski list, v katerem pravi: »Katoliki vseh narodov, zedinite se!«² — To je prava mednarodnost! Za nas to ni nič novega. Ne razumemo pa, zakaj »Slovenec«² vedno tepe po ustih, ko sedaj to objavlja.

Dijaki novinci, ki hočejo letos nastopiti kadroško službo, morajo vložiti svoje prošnje pri pristojnem vojaškem poveljstvu najkasneje do 15. julija.

Po dolgih pripravah se je te dni vršil v Beogradu kongres od spodaj navzgor organizirane JRZ.

Kongres jugoslovanskih esperantistov se je vršil minulo nedeljo in ponedeljek v Ljubljani. Ob tej priliki so zborovali tudi delavski esperantisti. Kongres je v vsakem oziru lepo uspel.

Prezident Čehoslovaške republike dr. Beneš je slavil te dni 52-letnico svojega življenja. Ob tej priliki je prejel toliko čestitk od čehoslovaških državljanov in iz inozemstva, da bi se le malokateri vladar mogel z njim kosati.

Komunistični voditelj pri kralju. Po belgijskih volitvah je povabil kralj tudi komunističnega voditelja Jacquena na razgovor.

Na olimpijadi v Berlinu Španci ne pridejo. — Kaj bodo napravili Francozi, se še ne ve, ker so Nemci zagrozili, da bi v tem primeru bojkotirali francosko svetovno razstavo 1937.

B. Traven, Bombaž

Prevala Talpa 84

Knjiga

Jesti! Ali k zajz ali večerji? Pogledal sem na uro. Ura je stala. Seveda. Kadar takole prekleto reč potrebuješ, gotovo ne gredo. Najrajši bi jo treščil v steno. Torej k jedi. Samo da bi dobre gospe še bolj ne razjezil, sem poskusil vsako jed. Tudi mr. Pratt je sedel pri mizi in drezal nekaj po krožnikih. Nič me ni pogledal in delal se je, kakor bi me ne poznal. Če sem ga ogovoril, je samo nekaj zamrmral. No, pa to sem že poznal. Povedal je ženi, da sem ga jaz zapeljal in da ne mara imeti z menoj nobenega opravka več; ker pa je plačal zame že vožnino, me bo pač odposlal s čredo, potem se pa ne bova nikoli več videla.

Ko je mrs. Pratt vstala, da bi odšla v kuhinjo, je mr. Pratt rekel: »Čujte, dajte malo igrati. Jutri bo že vse pozabljeno. Saj ni taka. Je prav sijajna duša. Le s pitjem se ni še sprijaznila.« Nato je izpremenil glas: »Prav nič lepo ni bilo od vas, da ste me zmeraj silili, naj pijem v čast prezidenta, naše zastave in živine. Saj sem vam že takoj v začetku povedal, da sem abstinent in da nikoli ne pijem. Zato ni lepo od vas, da ste me prisilili, da sem moral piti na čast domovini.«

Oho? Kaj pa naj to pomeni? A tako, mrs. Pratt je zopet vstopila in mr. Pratt je moral zo-

pet hinavčiti. In to je prav dobro znal. Poslednje besede je tako zagrmel, da je mrs. Pratt sedla prav ponosno na stol, kakor bi hotela reči: Nu, ali vidite, kako dostojnega moža imam: napije se samo iz patriotizma, dočim se vi iz propalosti.

Po jedi naju je milostno odpustila. Pokazali so mi sobo in legel sem spat.

Naslednje jutro sva takoj po zajtrku zajezdila osedlana konja in odjezdila na konjsko prerijo, da bi si tam najprej izbral konja. Konji se rode kar zunaj na preriji. Hleva nikoli ne vidijo in vzrasto docela divji. Hlevov tu sploh ne poznajo. Konji in govedo so poleti in pozimi pod milim nebom. Konji se boje ljudi in začno bežati, če le ovahajo bližajočega se človeka.

Dvakrat ali trikrat na leto polove nekaj konj in jih privedejo na poseben, s plotom ograjen prostor, ki je v bližini hiše. Tu jih krmijo, da se ljudem popolnoma ne odvadijo; nato jih privežejo, potrpežljivo chuzdajo, pritrdijo nanje sedlo, končno pa jih zajezdijo, nato jih pa zopet izpuste. Vse to pa delajo zelo potrpežljivo, da ne zlomijo konjevega značaja, da ne razžalijo njegovega ponosa, da ne pogase njegovega naravnega ognja.

Vse drugače pa ravnaajo s takimi konji, ki so divji vzrasli, v Ameriki. Tudi tam jih našenejo v ograjen prostor, kjer jih trdno obuzdajo in osed-

lajo, takoj nato pa skoči nanje jezdec, ki ga konj ne more več vreči raz sebe, ker sedi jezdec prav trdno v sedlu. Nato žival bičajo, da divja tako dolgo naokrog, dokler se vsa peneča in potna, sopeča in docela izmučena ne zgrudi na tla. Tak konj se še dneve nato trese, če le vidi sedlo. Toda brani se ga ne več. Ukrotili so ga in sedaj se da jezdit. Vendar tak konj ni več pravi, nena-vadni konj, nego pač konj, kakšni so ostali.

Izbral sem si konja, o katerem sem domneval, da bo naporno potovanje vzdržal. Ujela sva ga z lasom in ga pripeljala na farmo. Privezal sem ga k drevesu in ga pustil pri miru. Nekoliko kasneje sem mu vrgel nekaj koruze, za katero se pa še zmenil ni. Potem sem mu dal trave, ki se je tudi ni dotaknil. Nato sem ga pustil, da je do večera stradal in da je bil žejen. Zjutraj sem mu dal trave. Toda bežal je pred menoj, kolikor daleč mu je le vrv dopuščala. Postavil sem mu vodo, ki jo je prevrnil, ker ni bil vajen piti z vedra. Pil je vodo zmeraj iz jezera.

Polagoma sem ga privedel, oziroma lakota ga je prisilila, da je začel jesti in piti. In ker je dobil jesti in piti samo tedaj, kadar sem mu oboje prinesel, je zvezal jed z mojo prisotnostjo; že po dveh dneh me je poznal in smel sem se mu približati in ga narahlo potrepljati po vratu. Sicer se je še nekoliko tresel, a tudi to je kmalu minilo.

Val stavk

Stavbinski delavci v Ljubljani v stavki

Silna socialna beda med delavstvom in trdovratno reduciranje plač je končno privedlo do večjih mezd-nih gibanj. V ponedeljek so na shodu v Delavski zbornici v Ljubljani sklenili stavbni delavci stavko, ki je pričela včeraj. Slabe razmere, trdovratnost podjetnikov pri pogajanjih in uvedba takozvanih črnih list, o katerih smo že poročali, so bili vzroki, da se je delavstvo odločilo nastopiti težko borbo za košček kruha in svobodo organizacije.

Stavke pa imamo še v Varaždinu pri »Tivarju« (6. teden), v Zagrebu

slikarjev in pleskarjev (okoli 800) in brivci (okoli 800). Dalje že tri tedne v Trepči rudarsko stavko, opekarniške delavce (okoli 600) v Kustošiji. Istotako traja stavka v tovarni gumbov, fotografov in optičarjev ter 400 delavcev pri Guttmanovi žagi.

Podjetniki so se že tako navadili na reduciranje plač in izkoriščanje krize v svoje namene, da se je končno le moral pojaviti odločnejši odpor.

Delavsko gibanje bo le koristilo socialnemu položaju naroda in dvignilo vsaj nekoliko njega konzumno silo, ki je tudi bistvo prospevanja gospodarstva.

Po socialni demokraciji hrepene

V majski slavnostni številki glasila Kunschakove svobodne zveze (list je bil zaplenjen) se je člankar jezil na razredni boj odzgoraj. Tako pravi:

»Razredni boj odzgoraj danes še ni zamrl. Zahteva od delavcev in nameščencev žrtve za žrtvami. Ne plačuje se dopust! Ne izpolnjuje se kolektivna pogodba! Zahtevajo se nadure! To je kršitev pravičnosti, to je razredni boj!« in dalje: »V prav

mnogih primerih se prav nesramno znižujejo plače, kolektivne pogodbe in socialne ukrepe kapitalisti sabotirajo ali pa kar v kali zatro.« In v svojem sklepu jadikuje list: »Kaj čuda, če delavstvo zopet misli nazaj na socializem ter si zopet želi one čase!«

V krščanski stanovski državi vodijo podjetniki pač dalje svoj razredni boj, odpravljen je pa le za delavce.

Državni svet in § 12 zakona o zaščiti države

Te dni je na pritožbo državni svet načelno razsodil, če je dopustna politična internacija po § 12, t. 4, zakona o zaščiti države ali ne.

Po navedeni določbi zakona je 1933 interniral takratni režim sedanjega notranjega ministra dr. Korošca, bana dravske banovine dr. M. Natlačena, dr. Kulovca in dr. Ogrizka.

Tožbi imenovanih pri upravnem sodišču v Celju je bilo ugodeno. Banske uprava pa se je pritožila proti ugoditvi pri državnem svetu, ki je konfinacijo navedenih potrdil.

Enaka pritožba konfinirancev iz Hercegovine pa je bila sedaj predložena državnemu svetu. Tu je državni svet zavzel nasprotno stališče.

Ker sta bili izrečeni dve različni sodbi v eni in isti stvari, je bila sklicana splošna seja državnega sveta, ki je razsodila takole:

»Kazen konfinacije po § 12, t. 4, se more naložiti le osebam, ki so bile pravomočno po sodiščih obsojene po § 12, t. 4, zakona o zaščiti države, to so pa le potepuhi, prostitutke, pijanci in take osebe, ki ne morejo dokazati, da se pošteno preživljajo.«

Tožbe 36 železničarjev

Prizivno sodišče je oprostilo g. Tumpeja v tožbah 36 železničarjev. Prejšnja pogojna kazen tudi zopet odložena.

Meseca decembra pr. l. je sresko sodišče v Mariboru v znanih tožbah 36 železničarjev, uslužbencev državne železnice v Mariboru, obsodilo bivšega predsednika organizacije nacionalnih železničarjev, g. Rudolfa Tumpeja, radi prestopa klevete na Din 600.—denarne kazni, oziroma 10 dni zapora, češ, da je poslal od njega sestavljen seznam gornjih železničarjev Gen. direktorji drž. železnice v Beograd in s tem pred oblastmi obdolžil državne uslužbenke kot protidržavne elemente. Na seznamu je bila namreč pripomba, da so navedeni železničarji vsi hudi nasprotniki nacionalnih društev, da izražajo povsod do njih splošno mržnjo in da so najhujši z modrim svinčnikom podčrtani, češ:

»plavo podčrtani propagirajo z dobrimi razmerami v Avstriji in da bode drugače, ko bodo meje izpremenjene.«

Sresko sodišče je nadalje obsodilo g. Tumpeja, da se mu od istega sodišča leta 1932 izdana sodba radi žaljenja časti na kazen 14 dni zapora in Din 1200.—denarne kazni prekliche z ozirom na novo kaznjivo dejanje ter da mora vsled tega isto odsedeti, oziroma plačati.

Tumpejevo priznanje in zagovor.

Tekom razprave je g. Tumpej sicer priznal, da je bil udeležen pri sestavljanju omenjenega seznama in da je žaljive pripombe o protidržavnem mišljenju teh železničarjev lastnorodno napisal. Dokazoval pa je po železničarju Rudolfu Kesslerju, da je to napisal že leta 1932 in da je vsled tega to dejanje po zakonu že zastarano. V Beograd pa baje vloge ni odposlal.

Sodišče je ponovno zahtevalo od ministrstva zaobračaja, oziroma od generalne direktorije drž. železnice tozadevni akt in zahtevalo tudi zasljanje višjih uradnikov iz direktorije o tem, če je g. Tumpej poslal tisto vlogo v Beograd ali ne. Uradniki maribor-

skega kolodvora so namreč kot priče potrdili, da je prišla predlaskim iz Beograda komisija s podobnim seznamom železničarjev in vodila preiskavo na glavnem kolodvoru o njih. Zlasti je podal v tem pogledu točno pričevanje podnačelnik g. Plantan.

Generalna direktorija pa spisa ni izročila sodišču, tudi uradniki niso bili v Beogradu zasljšani, a prišel je dopis direktorje, da Tumpej ni poslal dotične vloge. Sresko sodišče je na podlagi izvedenih dokazov kljub temu obsodilo g. Tumpeja, kot smo navedli. Obsojen je bil tudi radi žalitve uradnika g. Pilaja.

Okrožno sodišče

pa je na pritožbo g. Tumpeja proti tej sodbi prizivno deloma ugodilo in izreklo, da je dejanje sestavljanja liste proti državnim železničarjem z ozirom na pričevanje Rudolfa Kesslerja res že zastarano. A tudi glede pošiljanja vloge na Generalno direktorijo je Tumpeja oprostilo, ker je direktorija sama poročala, da Tumpej ni poslal nobenih spisov, niti direktoriji, niti komisiji te direktorije. Prizivno sodišče smatra vsled tega, da dotičnega seznama direktorija ni dobila od Tumpeja.

Pač pa je prizivno sodišče potrdilo obsodbo g. Tumpeja glede žalitve žel. uradnika Pilaja in mu prisodilo za to 150 Din denarne kazni, oziroma 3 dni zapora in na ta del odpadajoče stroške. Vse ostale stroške morajo plačati tožeči železničarji.

Še nadaljni odlogi pogojne kazni. Nadalje je prizivno sodišče obdolžencu R. Tumpeju še nadalje odložilo izvršitev prejšnje pogojne kazni radi žaljenja časti na 14 dni zapora in 1200 Din denarne kazni, izrečene pogojno za 2 leti, »ker se da osnovano pričakovati, da se bo v bodoče vzdržal izvrševanja kaznivih dejanj, ker je obdolženec v tej preizkušni dobi izvršil novo kaznjivo dejanje, in bil obsojen na kazen, ki je milejša od strogega zapora.«

V ogledalu

»Slovenec« je vedno zanimiv. V Belgiji se je pojavil pri zadnjih volitvah klerikalni flamski fašizem, ki ga vodi 30 letni Legrelle, bivši mornar in rokooborec. Ta mož je nastopil predvsem proti stari katoliški stranki in obenem z geslom proti »komunistom«, ki danes tako vleče kakor v srednjem veku ajd ali krivoverec. »Slovenec« tega junaka sedaj hvali kot odrešitelja. Načelno seveda!

Tendenčni zakon ni zakon države za državljane, temveč zakon ene stranke proti drugi stranki. Nepravilni zakon odpravlja enakost državljanov pred zakonom. Tak zakon je zakon ločitve, ne združevanja, zato je tak zakon reakcionaren. To sploh ni zakon, temveč predprava enih pred drugimi, indiskreten krik slabe vesti.

K. Marx.

IZ NAŠIH KRAJEV

Maribor

Važen shod železničarjev

Železničarji, aktivni in upokojeni ter njih vdove, člani-ce mariborskega in ljubljanskega podpornega društva v smrtnih slučajih, se vabijo na člansko zborovanje, ki se bo vršilo v

sredo, dne 3. junija 1936 ob 18. uri v verandi Uniona v Mariboru. Dnevni red: Položaj podpornih društev. — Pridite vsi!

Veliko zborovanje mariborskih stavbincev

se bo vršilo v petek, dne 5. junija ob pol 19. uri v verandi pivovarne »Union«. Po vzgledu stavbinskih delavcev v ostalih krajih naše države

bodo tudi mariborski stavbinci postavili gotove zahteve za izboljšanje svojega mizernega položaja.

Kakšne mezde prejema delavci, ki so zaposleni iz fonda pomožne akcije pri mestni občini? Pred kratkim so meščanski časopisi na dolgo in široko pisali o pretepu med delavci mestne občine, ki so zaposleni pri pomožni akciji. Izgledalo je, kakor da so se delavci stepli iz nevoščljivosti, ker baje oženjeni delavci prejema mezd po Din 2.50 do 4.—na uro, samski pa do Din 2.50. Od prizadetih delavcev smo naprošeni, da objavimo, da se pretep ni v šli radi različnih mezd oženjenih in samskih delavcev, temveč sta se dva delavca spoprijela prvotno v šali, pozneje pa zares. Tudi ni res, da znašajo mezd samskih delavcev do Din 2.50, pač pa znašajo le do Din 2.—na uro (48 ur tedensko = Din 96). Družinski očetje pa prejma Din 2.50 (48 ur tedensko = Din 120.—, ne glede na število otrok, in ne, kakor se je poročalo, od Din 2.50 do Din 4.—na uro. Smo računovodni, ako bo resnicoljubni »Slovenec« sedaj popravil tozadevno poročilo. Ko se je mudil v Mariboru g. ban, so se zbrali pred sreskim načelstvom vsi prizadeti delavci, zaposleni pri pomožni akciji. Posledna deputacija je zaposlila g. bana za izboljšanje njih bednega položaja. G. ban je obljubil, da bo nakazal tem delavcem Din 3000.—za enkratno nujno pomoč. Ker obljubljene podpore ni bilo, sta minulo soboto dva odposlanca teh delavcev posetila podžupana g. Zebota in ga prosila, da odredi izplačilo teh podpor. Po dolgem poizvedovanju je g. podžupan ugotovil, da se nakazilo nahaja še na pošti, radi česar niso mogli izplačati teh podpor pred prazniki. Odposlanca delavcev seveda nista bila vesela tega rezultata. Eden je dejal:

Izplačilo od bana nakazane podpore. Kakor smo se informirali na pristojnem mestu, bodo delavci, zaposleni pri mestni pomožni akciji, dobili izplačano banovo podporo v torek, dne 2. junija. V smislu navodil sreskega načelstva pa ne bodo prejeli vsi enakih zneskov, ampak potrebnejši več, ostali manj. Seznam delavcev, z zahtevanimi označbami, je občina predložila sreskemu načelstvu, ki je na to določilo, koliko se izplača enemu ali drugemu delavcu.

Mizarska dela v novozgrajeni šoli je mestna občina oddala neki ljubljanski tvrdki. To nerazumljivo postopanje gospodov, ki so prijatelji obrtnikov, je med mariborskimi mizarji izvalo mnogo upravičene kritike. — Občinski svetniki, ki so zastopniki obrtnikov, bodo le težko opravičili pri svojih tovarših ta postopek klerikalne magistratne večine.

Občni zbor penzijskega fonda tvrdke Hutter. Tvrdka Hutter je uvedla starostno zavarovanje za svoje delavce in nameščence. V ta fond morajo obvezno plačevati vsi delavci-člani po 5 odst. svojega zaslužka, tvrdka pa bo prispevala največ do 20 odst. izkazanega čistega dobička. Odbor sestoji iz šestih zastopnikov delavcev in treh članov kontrole, istotoliko zastopnikov pa imenuje v odbor tvrdka Hutter, kateri pripada tudi predsednik. Minulo soboto so se vršile v tovarni volitve v zastopstvo tega penzijskega fonda. Postavljeni sta bili dve listi, prva plava, druga rdeča. Rdeča lista je dobila 627 glasov in vse odbornike, plava pa 256 glasov. Pripomniti je treba, da so bila pravila tega fonda sestavljena brez sodelovanja delavstva.

Novi upravni svetniki. V upravni svet delniške družbe »Greinitz«, železarna na Muti ob Dravi, koje lastnik je g. inž. Brems s tovariši, so bili izvoljeni sledeči novi upravni svetniki: Advokat dr. Alojz Juvan, Eilert Ernst, tovarnar v Mariboru, Kolenc Albin, industrialec v Zrečah in Tomšič Dušan, ravnatelj železarne v Mariboru. Delavstvo železarne trdno pričakuje, da bo novi upravni svetniki, ki je obenem mariborski župa, g. dr. Juvan v družbi ostalih novih upravnih svetnikov spravil v podjetje zopet takšen red, kot je bil poprej med podjetjem in delavsko organizacijo, mezd, ki so dostojne delavca ter popolno uveljavljanje delavske zakonodaje. To že zahteva ugled »slovenskega narodnega« podjetja ob skrajni narodnostni in državni meji, kajne gospodje?

Pomladanski večerni koncert s sodelovanjem »odbenega društva železniških delavcev« uslužbencev (Schönherr) ter delavskih pevskih društev bo v soboto, dne 6. junija ob pol 20. uri v gostilni »Pri delavski pekarni« na Tržaški cesti. — Vstopnine ni! Vabljeni so vsi člani in članice delavskih kulturnih društev in strokovnih organizacij.

Sevnica ob Savi

Delavci se probujajo iz spanja. V četrtek, dne 28. maja 1936 je obdržalo delavstvo tovarne Jugotantin Sevnica ob Savi 1. ustanovni občni zbor »Splošne delavske strokovne zveze Jugoslavije«. Zastopnik centralne s. Lovro Jakomin je obširno poročal o položaju delavstva in nalogah strokovne or-

ganizacije. V odbor so bili izvoljeni naši najboljši sodrugi, ki bodo ukrenili vse potrebno, da se bo naša podružnica lepo razvijala. Delavci in delavke, odklenite se svoje organizacije, ker le v organizaciji boste v stanu uspešno braniti svoje pravice.

Trbovlje

Predavanje, ki ga ni bilo treba. V nedeljo je imel »Zbor« v Fortjevi dvorani predavanje o načrtnem gospodarstvu. Vse predavanje je pa izvenelo kot agitacija za Ljotiča in nekakšno stanovsko državo, o kateri si predavatelj sam ni bil na jasnem. Na eni strani se je branil »firerja«, na drugi strani je pa že poveljeval svojega »firerja«. Napoti mu je bila tudi Delavska zbornica. Predavatelju je demokracija največjo zlo današnje človeške družbe, a v isti sapi je predstavljala demokratsko državo Čehoslovaško in Dansko kot vzor državne ureditve. Takšna predavanja razdarjajo odklanjajo in pravijo, da naj o aferah in poverljivosti, o katerih je govoril, in ki so jih baje zagrešile politične stranke pove v Beogradu, ne pa rudarjem v Trbovljah, ki takšne stvari itak poznajo iz časopisov.

Zagorje ob Savi

I Z J A V A.

Preključim in obžalujem klevete, ki sem jih iznesel o Pintar Slavkoti in Pintar Ferdinandu ob priliki občinskih volitev, dne 19. januarja 1936 v Zagorju ob Savi.

Pirc Ivan, rudar.

Kranj

Razglas javnosti! Akcija za razširitev bolnice v Ljubljani sklicuje za nedeljo, dne 7. junija ob 9. uri dopoldne na Glavnem trgu javen ljudski shod. — Kmetje, delavci, meščani! Pridite na shod, kjer boste slišali odkrito besedo o razmerah v osrednjem slovenskem zdravstvenem zavodu in kako naj zastavimo delo, da dobimo Slovenci novo, vsem zdravstvenim zahtevam odgovarjajočo bolnico. Le v skupnem delu moremo pričakovati uspehov!

»Delavsko Politiko« dobite v trafiki pri Savskem mostu. Opozorjamo na to predvsem delavstvo Jugobrane in Jugočeske, da namesto po meščanskih listih sega po svojem časopisu, ki je ostro orožje delovnega ljudstva za doseg boljših in lepših dni. Sodrugi in sodružice, uveljavite svoj list med sodelavci v tovarnah!

Šoštanj

Zaščita delavskega zaupnika. Ko je tovarna Woschnagg in sinovi začela po znani ustavitvi obrata zopet z delom, je med drugimi odklonila sprejem tudi delavskega zaupnika s. Antona Koradeja. Splošna delavska zveza Jugoslavije in Delavska zbornica sta sicer ponovno intervenirali pri podjetju, da bi s. Koradeja zopet sprejeli, ker po zakonu o zaščiti delavcev podjetnik brez posebnega razloga zaupnika ne sme odpustiti ali pustiti brez dela, če drugi delavci delajo. Tovarna je vsa posredovanja odklanjala, češ da s. Koradeja, ki je bil izredno delaven v delavski organizaciji, pod nobenim pogojem ne sprejme več na delo. Končno je tovarna s. Koradeju odpovedala tudi tovarniško stanovanje in vložila proti njemu tudi tožbo, da mora v 8 dneh stanovanje izprazniti. — V tožbi tovarne Woschnagg in sinovi proti s. Koradeju se je vršila razprava, pri kateri je zastopal toženega s. Koradeja dr. Reisman, ki je ugovarjal, da tovarna Koradeju tudi stanovanja ne more odpovedati pred koncem leta, ampak mu mora dati poleg stanovanja skozi celo leto tudi vso plačo, dokler ne poteče mandat zaupnika. Po daljšem razpravljanju pa je bila med strankama sklenjena poravnava, s katero je tovarna Woschnagg Koradeju priznala vso plačo, kakor da bi delal do 15. januarja 1937, ko bodo izvoljeni novi zaupniki in namesto stanovanja tudi do 15. januarja odškodnino mesečno Din 150.— Na ta način dobi zaupnik Koradej radi odpusta skupno Din 9118.—, ki mu jih je tovarna izplačala, ko je izpraznil stanovanje. S. Koradej je izučen sedlar in je začel sedaj samostojno izvrševati sedlarsko obrt, a bo ostal zvest naš sodrug in se zlasti še naprej posvetil širjenju našega delavskega tiska. Ponovno je bilo torej izvojevano načelo popolne zaščite delavskega zaupnika. Delavci na tem primeru zopet vidijo, kako veljanske važnosti je za delavstvo izvolitev delavskih zaupnikov, ki jih zakon privilegira štiti pred preganjanjem s strani delodajalca.

Ribnica na Pohorju

Kamnomolci uspevajo — pomanjkanje kamnosekov

Iz Ribnice na Pohorju nam poročajo: Pospešena gradnja cest je iz našega kraja popolnoma pregnala krizo v kamnoseki obrti, ki je pred par leti uničila tudi naše strokovne organizacije. Takrat se je v naših krajih razvilo najprej krepko delavsko gibanje, ker bogati podjetniki niso hoteli priznavati socialne zakonodaje, zlasti ne plačevati nadur s 50 odst. zakonitim poviškom in mezde v boleznih. Podjetniki so imeli lahko delo, ker so krčili obrate in so radi tega organizirane delavce metali na cesto enega za drugim, tako dolgo, da so dosegli svoj namen, razbiti organizacijo. Sedaj pa se je položaj čisto spremenil. Kamnomolci prosperirajo kot še nikdar. Znan industrialec inž. Lenarčič v Hudem kotu zaposluje v svoji kamnomolski industriji okrog 100 delavcev, Zagrebško-Breznška kamnoseška družba Res in drug je polno

Nedeljski počitek — pridržavanje mezde

Delodajalec, ki sili k nedeljskemu delu in ne izplača tedenske mezde v soboto, zakrivi tehtni vzrok za takojšen izstop iz službe in mora plačati 14 dnevno odpovedno dobo.

(§ 154 in 238 t. 2 o. z. in § 12 in 5 z. o. z. d. § 241 o. z.)

Delavka s tedensko mezdo je v soboto zahtevala od podjetnika izplačilo zaslužene tedenske mezde. Podjetnik je plačilo odklonil in zahteval, da mora priti delavka tudi v nedeljo na delo. Delavka je nedeljsko delo odklonila, ker velja za njo po zakonu nedeljski počitek. Poslala je zato v nedeljo moža po mezdo, a tudi brez uspeha. Po svojem zastopniku je nato ponedeljek sporočila delavka podjetniku, da zapuša službo, ker podjetnik pridržuje že zasluženno mezdo in zahteva nedeljsko delo ter je vstopila v službo pri drugem delodajalcu, konkurentu prvega. Ker tudi opomin zastopnika ni pomagal, je delavka vložila tožbo na plačilo že zaslužene tedenske mezde in za 14 dnevno odpovedno dobo.

Sresko sodišče je tožbi ugodilo, obsodilo podjetnika na plačilo že zaslužene mezde in 14 dnevno odpovedno dobo. Sodišče je utemeljilo sodbu sledeče:

»Po pričah je dokazano, da je prejemala delavka mezdo vsako soboto. Nadalje je dokazano, da je zahteval podjetnik od svojih delavcev, da pridejo na delo tudi v nedeljo, kar je v nasprotju z zakonitim predpisi §a 154 zakona o obrtih in § 12 zakona o zaščiti delavcev in da podjetnik niti v soboto, niti v nedeljo, niti v ponedeljek tožnici ni hotel izplačati zaslužka. Podjetnik je tedaj pridržaval zapadlo plačilo in je v smislu § 238 t. 2 zakona o obrtih podan tehten vzrok, da more službojennik ne

glede na odpovedni rok razvezati službeno razmerje. Sodišče smatra z ozirom na to za utemeljeno, da pristojna tožeči delavki zahtevk za 14 dnevno odpovedno dobo. Ugovor toženega podjetnika, da bi si morala tožnica delavka vračunati v plačo to, kar si je pridobila z delom v novi službi, nasprotuje določili § 241 o. z. To določilo predvideva, da službojennik ni primoran tega storiti, če zahteva plačo za čas, ki ne presega plače treh mesecev.

Odlomba prizivnega sodišča:

Proti tej sodbi je vložil toženi podjetnik priziv na okrožno sodišče, ki je priziv zavrnilo in izreklo med drugim:

»Prvo sodišče je pravilno ugotovilo, da toženi ni hotel izplačati zapadle mezde niti v soboto, niti v nedeljo, niti v ponedeljek. Tako pridržavanje mezde v smislu § 238 t. 20. z. upravičuje službojennika, da more razvezati službeno razmerje ne glede na odpovedni rok.

Treba je povdariti, da gre v predmetnem slučaju za tedenski zaslužek Din 177.50 in bi bilo

v sedanjih časih težke gospodarske krize krivično,

če bi delodajalci ne izplačevali točno in redno mezd, ki komaj zadoščajo za preživljanje.«

Dr. R.

Plug, kmet in delavec

Pod tem naslovom je nekdo napisal članek v našem listu, v katerem omenja, da imamo samo štiri tovarne, ki izdelujejo poleg drugega tudi pluge. Nadalje, da hočejo znižati carino na pluge, s čemer bi inozemski plugi izpodrinili našo industrijo plugov. Ko temu bi pripomnil to-le: Zeleti bi bilo v interesu našega poljedelstva, če bi našo državo res preplavili plugi, kajti zdi se mi, da sicer ne bomo še sto let prišli do tega, da bi vsak naš kmet imel tudi dober plug. Plug je gotovo najvažnejše orodje za poljedelca, toda na žalost tega orodja nimajo kmetje zlasti v južnih krajih naše države. Prepotoval sem pred dvema letoma Kosovo polje ter pot od Skoplja do Beograda in nisem videl niti enega železnega pluga, temveč samo lesene, kakršne so pri nas imeli pred sto leti. Pa ne samo, da nimajo

zaposlena z okrog 150 delavci. Nadalje ima svoj kamnomol nov podjetnik Dedek s 60 delavci. Pa tudi svojčas odpuščeni kamnoseki imajo svoje podjetje, in sicer Produktivno združno kamnosekov, ki se sicer bori v težki konkurenci za obstoj, ker ji pač manjka obratnega kapitala, a vendar zaposluje tudi ta združba okrog 50 delavcev. Tudi v bližnjem Sv. Lovrenca je otvoril podjetnik Adolf Erlih iz Zagreba nov kamnomol, kjer je sedaj še malo delavcev, a jih bo v kratkem več nameščenih. Podjetja niti ne dobijo toliko kamnosekov, kakor jih rabijo. Dnevne mezde znašajo po Din 30.— do 35.—. Sedaj je čas, da se kamnoseki zdramijo, tesno oprimejo organizacije in si enkrat za vselej izvojujejo svoje zakonite pravice. Zlasti pa naj sedaj ne manjka v nobeni rodbini kamnosekov »Delavska Politika«, ki jih je edina branila v najtežjih časih.

Ptuj

Samostan v napredni »Dijaški dom«. Pod novim vodstvom je mestna občina Ptuj sklenila, da izroči ptujski »Dijaški dom« v najem in samostojno upravo Minoritskemu samostanu za dobo 15 let. Minoritski samostan že razpisuje sprejem gojencev in povdarja, da bo slonela vzgoja v zavodu na versko-moralnem in narodnem načelu. Sprejemali pa bodo gojence ne glede na veroizpoved. Malo težko si je predstavljati, kako bodo očetje minoriti skupno vzgajali katoličane in protestante, pravoslavne in brezkonfessionale, vse na versko-moralni podlagi? Nadalje bo baje slonela vzgoja na narodnem načelu in se vendar sprejemajo gojenci brez ozira na narodnost. Kako se bodo torej po narodnem načelu vzgajali skupno Nemci, Madžari in Jugoslovani? Občina je bila zelo širokogrudna pri oddaji, ker ji minoritski samostan 2 leti ne bo plačeval ničesar na najemini, a občina nosi iz svojega vse javne dajatve. Kupčija za samostan ni ravno slaba, ker bo moral vsak gojence plačevati mesečno po Din 450.—, ki se morajo v naprej plačati.

Vsaka gospodinja poseduje malo premoženje! Izračunajte enkrat, koliko Vas je stalo vse perilo, rjuhe, prti, srajce, blazine, zavese in tako dalje. Videli boste, da se bo nabrala precejšnja vsotica denarja. Radi tega mora biti gospodinja prav previdna pri pranju perila. Ne deska za mencanje in ščetka, milo naj pere! Dobro milo — Schichtovim terpeninovim milo — najprej odmoči nesnago in jo potem temeljito in prizanesljivo odpravi iz perila. Perilo, prano s Schichtovim terpeninovim milom, ostane dolgo kakor novo in bo vedno bleščeče belo.

moderna pluga, ampak tudi ne brane. Na mesto brane se kmetje v Južni Srbiji poslužujejo trnja, ki ga zvežejo v svežnje ter vlačijo orano, ne, bolje rečeno — zrovano zemljo. Morda bo kdo rekel, da je zemlja takšna, da ne pogreša modernega orodja. To ne drži, kajti zemlja je v južnih krajih zelo težka, ilovnata in trda. Kar se torej pluga tiče, je še vedno luksuz za mnoge, ki nimajo sredstev, da bi si ga nabavili. Sicer stane en plug 800 Din, dasi bi mogel biti mnogo cenejši. Toda do sedaj je bila ogromna carina na pluge in pri nas se to izkorišča, kakor se izkorišča visoko carino n. pr. na sladkor. Treba bi bilo, da bi država oskrbela male kmetovalce z neizogibno potrebnim poljedelskim orodjem.

B.

Delavski pravni svetovalec

Kranj

Hiša na svetu »Vaškega odbora«. Vprašanje: »Vaški odbor« nama je oddal v najem stavbeni svet za postavitev stanovanjske hiše proti plačilu letne najemnine Din 20.—, in sicer do smrti. Občina pa je 7. 2. t. l. odklonila stavbeno dovoljenje. Kaj nama je storiti? — O d g o v o r: Če ste dobili pismeno odklonitev, bi se morali proti temu pritožiti na sresko načelstvo v roku, ki je bil napisan na odloku. Ako tega niste dobili, zahtevajte pismeno odločbo občine in se potem pritožite v dveh tednih na sresko načelstvo. »Vaški odbor« pa bi lahko event. tožili na plačilo škode, če je ta »Vaški odbor« pravna oseba, to se pravi, če ima svoje lastno premoženje, neodvisno od občine.

Kulturni pregled

MARIBORSKO GLEDALIŠČE.

V. Svarkin: Tuje dete. Komedija v petih slikah. Mariborsko gledališče je zaključilo s to izredno duhovito in s finim humorjem prepleteno igro letošnje uspele sezone. Delo je pisano zelo iskreno, dejanje je izborna zasnovano in predločuje kontraste in trenja sodobne družbe v Rusiji, ki jo sestavljata stara in mlada generacija. Komedija je bila uprizorjena na mnogih evropskih pa tudi ameriških odrih in je zela povsod popolno priznanje. Tudi pri nas je imela uspeh. Predstava je bila v igralskem in režijskem oziru dobro naštudirana, vendar ni zadovoljila: imela je veliko hibo v interpretaciji glavne osebe igralka Manje. Manja je bila predstavnica takozvanega novega človeka: naravna, premočrtna, iskrena in brez predsodkov. Takega tipa Razbergerjeva v svoji igri, žal, ni podala. Da je napak pojmovala svojo vlogo, je bilo razvidno tudi iz tega, da je večkrat menjala obleke, kar je bilo v očitnem nasprotju z Manjino osebnostjo. Ostali igralci so bili na mestu. Zlasti je ugajal Gorinšek kot Jakov in Kraljeva kot Raja ter Nakrst kot Perčatkin.

Esperanto

Esperanto v šolah na Japonskem. Od aprila t. l. je Esperanto uveden v šole kot obvezen šolski predmet na — Japonskem. S tem je odprta nova pot za učenje jezika na Japonskem in po celem svetu. To je dokaz, da je naš Esperanto živ in ne »mrtev« jezik, ker gre naglih korakov naprej. To je delo naših somišljenikov na Japonskem. — Po »Antauen-u«.

Neroden jahač

Toikel se je po prsih, robantil in robantil. Zajaham konja, zdirjam tja in napravim red. Sam je osedlal konja, dasi to ni odgovarjalo njegovemu dostojanstvu. Toda sedlo je obesil konju za rep, spravil se je na konja toda narobe. Tako je opazoval konjev rep, kako mahlja in podi muhe. Pogнал je kljuse, toda kljuse se je le polagoma premaknilo v nasprotno smer in prav malo je manjkalo, da jahač ni zletel na tla. Nerodni jahač poganja kljuse, toda ne more ga spraviti v smer, ki jo hoče. Prigovarja kljusetu, pogovarja ga, pa ga ne more razumeti. Obljublja mu sladke detelje, časih ga malo kresne, toda kljuse ne gre z mesta, dokler se začne vrleti in kobacati kakor muha v močniku.

Nesramno kljuse, zakriči naš don Kišot, da kljuse od strahu strepeče, naš nerodni jahač si pa obrezuje potolčeni nos.

Mednarodni kongres krematorijev v Pragi

Od 12. do 15. sept. — Vabilo Slovincem

Po večletnem presledku se bo vršil v dneh od 12. do 15. sept. v Pragi zopet mednarodni kongres krematorijev, društev za propagando vpepeljevanja mrličev. Organizacijo kongresa sta prevzeli Zvezi čehoslovaških in nemških krematorijev v Čehoslovaški republiki. Sedež kongresa bo v Pragi kot izrazito naprednem kulturnem mestu, kjer je tudi ideja kremacije izredno razširjena. Saj šteje samo Zveza krematorijev v Pragi nad 80.000 članov, 180 podružnic, ki imajo skupno nad 20 milijonov Kč rezervnih fondov. — Praško društvo »Krematorium« je povabilo na kongres tudi jugoslovanska društva »Ognja« v Mariboru, Zagrebu in Beogradu na udeležbo. Prijavile so se že delegacije iz Anglije, Holandske, Švedske, Francije, Danske, Švice in Avstrije. Pričakujejo pa tudi Nemce, Rumune, Belgijane in Ruse. Iz Beograda je prijavljena delegacija s predsednikom »Ognja« — zdravnik dr. Vojislava Kučundžića, iz Zagreba s predsednikom »Plamenja« dr. Dušanom Jurinacem in tajnikom Josipom Savlikom. — Prireditelji pa so pravkar sporočili »Ognju« v Mariboru, da pričakujejo zlasti tudi številno udeležbo Slovencev, ko je bil baš med Slovenci in Čehi vedno najpriljubnejši stik. S kongresom so v zvezi razne ugodnosti, ker se vrši ravno takrat praški velesojem in bodo prireditelji tudi razne ekskurzije preko Plzna, Marijskih Lazni in Karlovih varov ter v Brno in Bratislavo. Prireditelji pišejo, da se bodo še izredno potrudili za naše delegate, da bodo v Pragi zadovoljni. Dovolj časa bo posvečeno tudi ogledu Prage. — Prijatelji kremacije so torej vabljivi, da se prijavijo za udeležbo na kongresu v Prago. Prijave sprejema društvo »Ogenj« v Mariboru, Kroščeva ulica 8.

Književnost

Knjižica o raku. Društvo za proučevanje in pobijanje raka v Ljubljani bo v kratkem izdalo knjižico, v kateri bo razložilo glavne smernice za uspešno pobijanje raka in dalo splošna navodila, kako naj vsak posameznik poskuša pripomoči k zgodnjemu spoznavanju te bolezni. Knjižica bo spisana tako, da bo vsakemu razumljiva. Kdor se sedaj naroči knjižico, naj vpošlje obnem z naročilom 6 Din. Pozneje bo cena znašala 10 Din. Naslov za naročila: Društvo za proučevanje in pobijanje raka v Ljubljani, Stara pot št. 3.

Morala angleške demokracije.

Angleški kolonialni minister Thomas je odstopil. Vzrok odstopu je zanimiv. V angleški vladi so razpravljali o povziranju trošarine. To so zvedeli kapitalistični podjetniki in trgovci ter so se zavarovali pri zavarovalnici za eventuelne izgube zaradi trošarine. Deležnik zavarovalnice je Thomasov sin. Zato so sumili, da je minister izdal sinu tajnost vlade. Preiskava sicer ni ugotovila krivde ministra, vendar je ta sam odstopil, ker so ga osumili koruptivnega dejanja, iz katerega so imeli kapitalisti dobiček. Thomas pripada Macedonaldovi skupini, ne delavski stranki, kakor pišejo razni listi namenoma. Čin še ni bil korupcija, vendar je smatrala vsa javnost za potrebno, da minister odstopi.

HUMOR.

Dvoje.

K tovarnarju Aronoviču, ki je sredi ceste nekaj onegnil pri svojem avtu, je pristopil neki pešec in ga vprašal: »Kakšna stara škatlja je pa to?« »Oprostite, to ni nobena stara škatlja — to je moja žena!«

Zahtevajte vedno in povsod kruh in pecivo iz Delavske pekarnice v Mariboru. Telefon št. 2324

Za konzorcij izdaja in urejuje Viktor Eržen v Mariboru. — Tiska: Ljudska tiskarna, d. d. v Mariboru, predstavitelj Josip Ošlak v Mariboru.